

AAN
de FNB
t.a.v. het Bestuur
Postbus 24
5360 AA GRAVE

Den Haag
10 februari 2005

Ons kenmerk
MLB/LB/2005/5.911

Onderwerp
stelselherziening blindenbibliotheken

Geacht bestuur,

1. Inleiding

Door de publiciteit in 2004 rond het Daisy project is de herstructurering van het stelsel van bibliotheek voorzieningen voor blinden en slechtzienden vertraagd. Ik heb om die reden besloten het Rijksvoorzieningenplan 2002-2004 - waarin de herstructurering op hoofdlijnen is beschreven - door te trekken naar 2005. Ik heb u dat per brief van 1 oktober 2004 gemeld.

Het genoemde Rijksvoorzieningenplan gaf, zoals u weet, invulling en opvolging aan de cultuurnotabeschikking 2001-2004. Die beschikking kwam in deze vorm te vervallen aangezien het departement rechtsopvolger was geworden van de instelling waaraan de beschikking was verleend (het FBBS).

Het is mijn bedoeling om in 2005 de voorbereidingen te treffen voor de afronding van de herstructurering en de richting hiervan vast te leggen in een nieuw Rijksvoorzieningenplan voor de periode 2006-2008. Ik heb ter ondersteuning van een deel van de voorbereidende werkzaamheden een procesmanager – mevrouw M.M. Langendonk - aangetrokken met wie u al een oriënterend gesprek heeft gevoerd. Ik heb beloofd u nader te informeren over de aard en reikwijdte van haar opdracht. Om die reden treft u als bijlage aan de opdrachtformulering van de procesmanager. Verder vormt deze notitie het uitgangspunt voor de werkzaamheden van de procesmanager. In deze notitie zet ik mijn huidige beleidslijnen ten aanzien van de herstructurering uiteen. Ik doe dit in aansluiting op, en als verdere uitwerking van, de lijnen zoals ingezet door mijn ambtsvoorgangers en vastgelegd in het Rijksvoorzieningenplan 2002-2004, en de brief aan de Tweede Kamer van 21 juni 2004 (kenmerk: MLB/LB/2004/30.167).

Deze notitie is niet bedoeld om uitgebreid in te gaan op de voorgeschiedenis van de herstructurering. Ik verwijs hiervoor naar de genoemde brief aan de Tweede Kamer. Ik hecht er echter wel aan op te merken dat een belangrijke reden voor de herstructurering gelegen is in de versnippering en gebrek aan samenwerking binnen het stelsel, die sinds het begin van de jaren zeventig regelmatig is gesignaleerd. Beide factoren werken ondoelmatigheid van de besteding van publiek geld in de hand en werken belemmerend voor de toegang van de burger tot de publieke bibliothecaire dienstverlening. De herstructurering wordt ingegeven door de wens deze tekortkomingen te ondervangen.

MLB/LB/2005/5.911

Voorts staan voor mij de belangen van de gebruikers centraal. De herstructurering moet leiden tot een kwalitatief hoogwaardiger en efficiëntere bibliothecaire dienstverlening voor blinden en slechtzienden, in directe samenhang met het stelsel van openbare bibliotheken. De belangen van de betrokken organisaties zijn daaraan in beginsel ondergeschikt.

Overigens vind ik het van belang vast te stellen dat op het terrein van de herstructurering vanuit mijn perspectief sinds 2001 goede voortgang is geboekt. Wat nu in 2005 en volgende jaren voorligt, is de afronding van dat proces. Daarbij zullen opnieuw keuzes gemaakt moeten worden. Ik realiseer me dat het proces onvermijdelijk grote consequenties heeft gehad en zal hebben voor betrokken organisaties.

Ik ga hieronder eerst in op de volgende aspecten van de herstructurering;

- de concentratie van productie faciliteiten bij de FNB;
- de concentratie van de dienstverlening aan de gebruikers;
- de aansluiting van de dienstverlening aan blinden en slechtzienden op het stelsel van openbare bibliotheken;
- de herpositionering van de bestaande blindenbibliotheken CBB, LSB en NLBB.

Ik ga vervolgens in op de opdracht en de positie van de procesmanager en sluit af met enkele opmerkingen over het proces van besluitvorming rond de herstructurering in 2005.

2. Herstructurering

2.1 Concentratie van productie faciliteiten bij de FNB

Van de vier instellingen die bij aanvang van het herstructureringsproces een eigen productiefaciliteit hadden, hebben op dit moment twee hun productiebedrijf overgedragen aan de FNB (NLBB en LSB). De overdracht van de derde component, de brailleproductie van de CBB te Ermelo aan de FNB, stond in het Rijksvoorzieningsplan 2002-2004 gepland voor 1 januari 2005, maar door de genoemde vertraging is dit deel van de bestelreorganisatie vooralsnog niet gerealiseerd. Ik ben voornemens de overdracht van de brailleproductie alsnog te laten plaatsvinden per 1 januari 2006 of eerder indien dat mogelijk is.

Op het terrein van de productie is in de afgelopen jaren speciaal, zoals u weet, de digitalisering van het productieproces van audiolectuur ter hand genomen en voltooid (het Daisy project). Daarnaast is ook het digitale distributiekanaal vernieuwd in de vorm van AndersLezen.nl.

Voor de volledigheid vermeld ik dat het departement in overleg met de FNB opdracht heeft verleend tot het uitvoeren van een onafhankelijke "business case ICT". Doel is te komen tot een nadere objectivering van de productiekosten voor digitale audio, in zichzelf en in relatie tot de webdiensten waar het de reproductie en distributie betreft. Tevens moet de studie inzicht verschaffen in de te verwachten kosten van de toekomstige productie in het licht van technologische ontwikkelingen. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door het AV Expertise centrum van de NOB Cross media facilities. De resultaten zullen worden meegenomen in het Rijksvoorzieningsplan 2006-2008. De begeleiding van de uitvoering van dit onderzoek behoort overigens niet tot de werkzaamheden van de procesmanager.

MLB/LB/2005/5.911

2.2. Concentratie van de dienstverlening aan de gebruikers

Op dit moment zijn er diverse loketten. De drie instellingen (NLBB, CBB, LSB) hebben ieder een loket voor algemene lectuur. De FNB heeft een loket voor kranten en tijdschriften. De genoemde loketten verzorgen de dienstverlening aan een deel van de gebruikers (i.c. de klanten of leden van de betrokken organisatie). De positie van het FNB loket voor studie en vak is onderwerp van intern overleg tussen de directoraten Onderwijs en Cultuur binnen het departement. Conform de aankondiging in het Rijksvoorzieningsplan 2002-2004 heeft het departement in 2004 een evaluatie uitgevoerd van de aard en invulling van de diverse loketten en de wijze waarop de lumpsum subsidie voor de loketten is besteed in de periode 2002-2003. De uitkomsten van deze evaluatie zijn u medio 2004 ter concept toegezonden. Na ontvangst van uw eventuele op- en aanmerkingen, zal dit deel van de evaluatie (die ook andere terreinen bestrijkt: zie hieronder bij 2.4) worden meegenomen in de voorbereiding op de komende beleidsperiode.

In mijn brief aan de Tweede Kamer van 21 juni 2004 heb ik aangekondigd dat er met betrekking tot de positie van de loketten in de komende jaren veranderingen zullen optreden. Ik ben voornemens, mede in het licht van het streven naar meer doelmatigheid en efficiency, en betere toegankelijkheid voor de gebruikers, om ook op dit onderdeel van het stelsel te komen tot een concentratie van activiteiten. Daarbij streef ik zoveel mogelijk naar behoud van de expertise en de kennis die bij de loketten in de loop der jaren is opgebouwd. Het spreekt daarbij voor zich dat de dienstverlening van de bestaande loketten zorgvuldig en gefaseerd wordt afgebouwd in de komende periode (2006-2008), indien de besluitvorming inderdaad leidt tot de formatie van een centrale faciliteit.

De bedoelde concentratie is een volgende belangrijke stap in de herstructurering van het stelsel. Voor de volledigheid vermeld ik dat beoogde toekomstige centrale faciliteit ook een belangrijke rol speelt bij de aansluiting van de blindenbibliotheken bij het stelsel van openbare bibliotheken (zie hieronder bij 2.3). Het is tevens een instrument om de inbreng van de gebruikers bij het vormgeven van de dienstverlening, te versterken. De beleidsvorming op dit punt is nog niet afgerond en ik zal in het Rijksvoorzieningsplan 2006-2008 uiteenzetten op welke wijze deze concentratie van de dienstverlening zal moeten plaatsvinden. Ik ben me ervan bewust dat dit opnieuw ingrijpende gevolgen kan hebben voor de betrokken organisaties.

2.3 . Aansluiting blindenbibliotheken bij het stelsel van openbare bibliotheken

In mijn brief aan de Tweede Kamer heb ik aangegeven dat de beoogde aansluiting van de blinden bibliotheken met het stelsel van openbare bibliotheken voor de hand ligt, zeker nu gelijktijdig het bestel van openbare bibliotheken word vernieuwd. Tussen de twee stelsels zijn echter diverse "systeemverschillen" ontstaan, bijvoorbeeld op het gebied van auteursrechtelijke vergoedingen, centrale versus decentrale financiering, lidmaatschapsvormen en eigen bijdragen. Deze moeten worden verkend en in mogelijke oplossingsrichtingen worden vertaald.

De Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) heeft mij een voorstel gedaan voor de wijze waarop de openbare bibliotheek diensten aan de doelgroep blinden en slechtzienden kan verzorgen. Het voorstel voorziet in eerste uitrol naar ca. 50 openbare bibliotheken, met gefaseerde overgang naar een volledige landelijke dekking in 2008. Ik ben voornemens dit voorstel te gebruiken als startpunt voor de discussie. In het Rijksvoorzieningsplan 2006-2008 zal ik aangeven op welke wijze uitvoering zal worden gegeven aan het voorstel. Het bedoelde voorstel is bij deze notitie gevoegd.

MLB/LB/2005/5.911

De uitgangspunten voor de beoogde aansluiting zijn daarbij als volgt:

- Voor niet-mobiele gebruikers van de blindenbibliotheken biedt de distributie van aangepaste leesmaterialen via de openbare bibliotheek geen speciale voordelen. Daarom zal er voor deze groep een landelijke, centrale bestelfaciliteit blijven bestaan. Er ontstaat dus een parallelle dienstverlening verzorgd door de openbare bibliotheken. Deze kan tevens gebruikt worden door bestaande gebruikers van de huidige voorziening die daar prijs op stellen.
- De introductie van aangepaste leesmaterialen binnen de openbare bibliotheek sluit aan bij de primaire doelstelling van het stelsel – voor iedereen toegankelijk – en zal vooral aan belang toenemen met de vergrijzing. De grootste gebruikersgroep van aangepaste leesvormen zijn mensen die op latere leeftijd, en vaak gaandeweg, te maken krijgen met visuele beperkingen. Dat zijn in beginsel “gewone” gebruikers van de openbare bibliotheek die daar ook zo lang mogelijk gebruik van moeten kunnen blijven maken. Daarnaast verrichten openbare bibliotheken steeds vaker outreaching services naar en binnen bejaardentehuizen, waar zich relatief veel gebruikers van gesproken lectuur bevinden.
- De openbare bibliotheken voorzien al in de beschikbaarstelling van grootletterboeken voor matig visueel gehandicapten. Waardevolle aanvullingen in de dienstverlening zijn audiolectuur en toegang tot de digitale producten van bibliotheekvoorziening voor blinden en slechtzienden. Om die reden zal tevens de aansluiting tussen Bibliotheek.nl en AndersLezen.nl ter hand moeten worden genomen.
- Idealiter zal de beoogde centrale faciliteit een rol vervullen als “frontoffice” voor de dienstverlening aan niet-mobiele blinden en slechtzienden en als “backoffice” voor de dienstverlening aan visueel gehandicapte gebruikers binnen het stelsel van openbare bibliotheken. Geen vestiging van een openbare bibliotheek zal immers het gehele pakket van diensten kunnen aanbieden; een backoffice is nodig om diensten en producten die niet direct in de bibliotheek aanwezig zijn te kunnen leveren.

2.4. Herpositionering bestaande blindenbibliotheken

Zoals past bij een type reorganisatie van deze omvang, zijn met de drie instellingen die decennia subsidie ontvingen van OCW voor productieactiviteiten, sinds 2001 gesprekken gevoerd over de wijze waarop zij als privaatrechtelijke organisaties een “nieuw leven” kunnen opbouwen buiten het met publiek geld gefinancierde productiebestel. Waar mogelijk heeft het departement steun verleend met tijdelijke overgangsmaatregelen. De NLBB oriënteert zich op een rol als servicepunt voor blinden en slechtzienden binnen het stelsel van openbare bibliotheken; de CBB wil zich deels richten op de productie van derden-opdrachten om daarmee geld te genereren voor de productie van protestants-christelijke lectuur die buiten het aanbod van de reguliere bibliotheekvoorziening valt; de LSB zoekt het extern en heeft een licentie verworven voor de exploitatie van het belevenisconcept “kijken-in-het-donker”.

Het departement zal bij de herpositionering in de komende jaren (2006-2008) waar mogelijk, en in een mate die gepast is, steun blijven verlenen. Ik ben voornemens dit uitgangspunt vast te leggen in het nieuwe Rijksvoorzieningenplan. De uitwerking zal in de komende periode onderwerp van gesprek kunnen zijn tussen het departement en de betrokken organisaties.

In verband met de herpositionering en de voorgenomen concentratie van de dienstverlening aan gebruikers is het voorts van belang dat er een ontvlechting plaatsvindt van werkzaamheden die de blindenbibliotheken in de loop der jaren zijn gaan uitvoeren, maar die strikt genomen niet tot het openbaar bibliotheekwerk behoren en derhalve niet zonder meer met OCW-middelen gefinancierd

kunnen worden. Ik doel dan speciaal op de deelfuncties “consumentenwerk”, “verenigingsdrukwerk” en “derdenwerk”.

MLB/LB/2005/5.911

In de periode 2002-2004 (thans ook 2005) is de hoogte van het bestaande aandeel OCW subsidie in deze functies gehandhaafd ten opzichte van de voorafgaande periode en in de vorm van een lumpsum subsidie gecontinueerd. Conform het Rijksvoorzieningenplan 2002-2004 heeft het departement in 2004 een evaluatie uitgevoerd van de wijze waarop de instellingen in de periode 2002-2003 invulling hebben gegeven aan deze deelfuncties en de wijze waarop de lumpsum subsidie voor deze deelfuncties is aangewend. De uitkomsten zijn al in concept vorm aan u beschikbaar gesteld. Ik ben voornemens de uitkomsten van de evaluatie te gebruiken bij het opstellen van Rijksvoorzieningenplan 2006 -2008, nadat ik uw opmerkingen over eventuele feitelijke onjuistheden in de evaluatie heb ontvangen. Het departement zal hierover met u in contact treden. In de komende jaren (2006- 2008) zal de bedoelde ontvlechting zijn beslag krijgen.

3. Opdracht van de procesmanager

Op basis van de onderhavige startnotitie verricht de procesmanager haar werkzaamheden. De procesmanager zal de betrokken partijen een voorstel doen over de inrichting van het proces. De procesmanager is onafhankelijk van het departement en heeft daarom geen beleids- of beheersverantwoordelijkheid vanuit het departement. De procesmanager is uitsluitend verantwoordelijk voor de inrichting en voortgang van het proces waarmee op onderdelen besluitvorming over de herstructurering wordt voorbereid.

De opdrachtgever is de directeur van de directie Media, Letteren en Bibliotheken (MLB). De beleidsverantwoordelijkheid voor het terrein van de blindenbibliotheken ligt eveneens bij de directie MLB, i.c. het hoofd van de sector Letteren en Bibliotheken van het departement. Ter ondersteuning van de beleidsvorming en uitvoering is binnen de directie het projectteam blindenbibliotheken operationeel.

Samengevat luidt de opdracht van de procesmanager als volgt:

- Adviseer, na overleg met betrokken partijen en het departement, over de wijze waarop de beoogde overdracht van de productiefaciliteit van CBB naar FNB, gerealiseerd kan worden.
- Adviseer, na overleg met alle betrokken partijen en het departement, over de condities waaronder de beoogde concentratie van dienstverlening, gerealiseerd kan worden.
- Adviseer, na overleg met alle betrokken partijen en het departement, over de wijze waarop de beoogde aansluiting van de blindenbibliotheken bij het stelsel van openbare bibliotheken, gerealiseerd kan worden.

4. Proces

Het is mijn bedoeling om op Prinsjesdag 2005 een Rijksvoorzieningenplan voor de periode 2006-2008 aan te bieden aan de Tweede Kamer. Hierin zal zoals eerder gezegd de richting van de herstructurering in de komende jaren worden beschreven, inclusief de daaruit voortvloeiende subsidierelaties. Een concept van dit Rijksvoorzieningenplan zal, voorafgaand aan de aanbidding aan de Kamer, voor reactie worden voorgelegd aan alle betrokken organisaties en vervolgens voor advies aan de Raad voor Cultuur.

Het concept Rijksvoorzieningenplan zal onder andere geschreven worden op basis van de uitkomsten van de werkzaamheden van de procesmanager, die per 1 mei 2005 haar advies oplevert.

Ter afsluiting nog het volgende. Ik hoop dat deze notitie bijdraagt aan het bieden van duidelijkheid over de door mij gewenste koers met betrekking tot de herstructurering en ieders rol en verantwoordelijkheid in het proces van besluitvorming terzake.

MLB/LB/2005/5.911

Ik hoop verder dat in constructief overleg en met respect voor ieders positie en verantwoordelijkheden, een breed gedragen besluit kan worden genomen. Het belang van de gebruikers bij een hoogwaardige bibliothecaire dienstverlening moet daarbij voorop staan.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(mr. Medy C. van der Laan)